

Komentaras

2015 02 13

Euro įvedimas Lietuvoje nesustabdė įbėgėjančios defliacijos

Kainų tendencijos pastaruoju metu viešojoje erdvėje nebuvo populiari tema – vartotojui palankios infliacijos naujienos nekelia intrigos, tad ir nėra pagrindo karštesnei diskusijai. Tačiau sausio mėnesio infliacijos rodiklio su nekantrumu laukia ne tik ekonomistai, nes būtent jis parodys, ar pavyko Lietuvai suvaldyti infliacijos protrūkį euro įvedimo momentu.

Infliacijos šuoliukas po euro įvedimo lydėjo daugelį į euro klubą įstojusių valstybių. Tai neturėtų labai stebinti: dėl valiutos konversijos verslas patiria vienkartinių išlaidų, kurias reikia vienaip ar kitaip kompensuoti. Paprasčiausias būdas – kilstelėti kainas ir bent dalį poveikio perkelti galutiniam vartotojui. Europos Komisijos skaičiavimais, dėl euro įvedimo infliacija Vokietijoje šoktelėjo 0,2 procentinio punkto (toliau – p.p.), Prancūzijoje – 0,38 p.p., Ispanijoje – 0,6 p.p., Suomijoje – 0,5 p.p., Airijoje – 0,7 p.p., Graikijoje – net 1,18 p.p., kitose senosiose vieningos pinigų sąjungos narėse euro įvedimo poveikis infliacijai nebuvo reikšmingas. Nemaloni anksčiau įstojusių šalių patirtis vertė naująsias euro pretendentes imtis priemonių kainoms suvaldyti ir pasiruošti valiutos pokyčiui. Naujosios narės dėl euro taipogi patyrė kainų ūgtelėjimą, tačiau jis nebuvo reikšmingas: Maltoje – 0,2 p.p., Slovakijoje – 0,25 p.p., Estijoje – 0,3 p.p., panašų rezultatą fiksavo ir pernai į euro klubą įstojusi Latvija. O šiandien pažymio už sklandų euro įvedimą sulaukė ir Lietuva.

Statistikos departamento duomenimis, per mėnesį vartotojų kainų indeksas susitraukė net 1,3 proc. Tai lėmė sumažėjusios degalų ir kitų energijos nešėjų kainos, sezoninių išpardavimų spaudžiamos drabužių, avalynės ir kitų aprangos gaminių kainos. Prekės per mėnesį atpigė 1,7 proc., o paslaugos 0,1 proc. pabrango. Reguluojamos vartojimo prekių ir paslaugų kainos sumažėjo 0,9 proc., rinkos kainos – 1,4 proc. Metinė defliacija sausio mėnesį siekė 1,5 proc. Labiausiai per metus atpigė degalų ir tepalų, daržovių, šilumos energijos, dujų, elektros energijos kainos, o augo tabako gaminių, maitinimo įstaigų paslaugų, kavos, arbatos ir kakavos, vaisių, būsto nuomos paslaugų, spirituotų gėrimų kainos. Vartojimo prekių kainos per metus sumažėjo 2,8 proc., paslaugų kainos padidėjo 2,6 proc.

Lietuvai pasisekė – kainų aplinka euro įvedimo momentu buvo labai palanki. Vartotojų kainų indeksą žemyn jau kuris laikas spaudė daugybė aplinkybių: perpus nukritusi naftos kaina, atpigę gamtinės dujos, rekordinių derlių Europoje ir Lietuvoje skandinamos maisto produktų kainos, Rusijos embargo įtakota pieno, mėsos, vaisių ir daržovių perprodukcija Europoje ir pan. Kadangi maistas ir energetika yra ypač reikšmingi statistinio vartojimo krepšelio komponentai Lietuvoje, jiems atpigus, gyventojai galėjo daugiau išleisti ne pirmo būtinumo prekėms ir paslaugoms. Todėl augančias paslaugų kainas aukštyn tįptelėjo ne vien nedrausmingi verslininkai, panorę pasipelnyti iš neapibrėžtumo valiutų konversijos momentu, bet ir natūrali paklausos-pasiūlos tarpusavio sąveika.

Kitas svarbus veiksnys tas, kad dalis verslininkų, įvertinę Lietuvos galimybes įsivesti eurą, nelaukė paskutinės minutės ir savo prekių bei paslaugų kainas į viršų pakoregavo iš anksto. Taip euro įvedimo poveikis kainos išskydo laike ir Lietuvai pavyko išvengti stataus infliacijos laiptelio po euro įvedimo.

Apibendrinant, galima pasidžiaugti, kad Lietuvai pavyko šį istorinį egzaminą išlaikyti labai sklandžiai: be didesnių techninių sunkumų įsivesti vieningą Europos valiutą, pademonstruoti kantrybę ir susitelkimą ir išvengti piktnaudžiavimo apraiškų. Dabar belieka neatleisti vadelių ir sugebėti pasinaudoti euro teikiamais privalumais bei neapsikrėsti šiame klube siaučiančiu gyvenimo ne pagal savo išgales užkratu.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Mob. tel. +370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba